

Rapport från arbetsgruppen för öppna lärresurser

Bakgrund

Den nationella färdplanen för öppen vetenskap antogs av SUHF:s förbundsårsamling i mars 2021. Den har sedan dess reviderats och kompletterats med en vägledning för implementering av färdplanens rekommendationer.

I den då gällande färdplanen för öppen vetenskap, som togs fram av den nationella arbetsgruppen för forskningsdata, framgår att området för öppen vetenskap omfattar öppna lärresurser, men att rekommendationerna avgränsas till åtgärder som lärosätena behöver vidta för att främja öppen tillgång till forskningsdata och forskningsresultat. Den 22 december 2022 fattade SUHF:s presidium beslutet att inrätta en arbetsgrupp för öppna lärresurser. Arbetsgruppens uppdrag var att ta fram rekommendationer om öppna lärresurser i syfte att utvidga färdplanen för öppen vetenskap till att omfatta även detta område. Som ett resultat av arbetsgruppens arbete reviderades färdplanen i januari 2024 och kompletterades i och med detta med en rekommendation om öppna lärresurser.

Uppdraget

Arbetsgruppens uppdrag var att utarbeta förslag till rekommendation för nationell samordning och långsiktig struktur för lärosätenas arbete med öppna lärresurser. I detta uppdrag ingick att se över incitament för lärare att skapa och återanvända lärresurser. Arbetsgruppen skulle också undersöka de hinder, juridiska, ekonomiska och tekniska, som i dagsläget finns för att öka spridningen av öppna lärresurser och kartlägga de olika plattformar, repositorer och tjänster för tillgängliggörande och spridning av öppna lärresurser som i dagsläget brukas på Sveriges lärosäten. I uppdraget ingick också att följa Kungl. Bibliotekets uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för öppen vetenskap i den del som berör öppna lärresurser, och vid behov ge inspel till arbetet.

Arbetsgruppens sammansättning

- Ylva Fältholm, rektor HiG, ordförande
- Wilhelm Widmark, överbibliotekarie, SU
- Jörg Pareigis, bibliotekschef, KaU
- Roger Pettersson, chef Avdelningen för lärande och digitalisering, SLU
- Maria Strand, chef Avdelningen för utbildningsstöd, HiG
- Iza Ullmark, sekreterare, HiG
- Linda Gerén, SUHF:s kansli

Metod/process

Arbetsgruppen har träffats åtta gånger under 2023 och en gång i januari 2024. Inledningsvis ägnade gruppen ett par möten åt att med utgångspunkt från rapporter, utredningar, tillgänglig forskning samt nationella strategier från andra länder fördjupa förståelsen av begreppet och syftet med öppna lärresurser, av själva uppdraget och att ringa in problemet. Flera av mötena ägnades sedan åt att fördjupa problembeskrivningen av arbetet med öppna lärresurser genom att genomföra en sk. SWOT-analys inom följande områden och frågeställningar:

- **Delningskultur** – Vad präglar dagens kultur och hur kan vi åstadkomma förändring på lärosätetsnivå och på nationell nivå?
- **Infrastruktur** – Vilka verktyg/tjänster/plattformar finns för att skapa, dela och återanvända lärresurser? Vilka saknas och vilka brister finns i befintliga?
- **Stödfunktioner** – Vilka stödfunktioner behövs för lärare och studenter?
- **Strategier och policy nationellt och på lärosätetsnivå** – Vilka åtgärder behöver vidtas?
- **Juridiska förutsättningar** – Vilka hinder ser vi? Vilka åtgärder?
- **”Studentperspektivet”** – Vilka styrkor, svagheter, hinder, möjligheter finns inom områdena ovan ur ett studentperspektiv?

Vid ett av mötena genomfördes dessutom en workshop/kurs ledd av Jörg Pareigis där arbetsgruppen fick testa att skapa och dela en öppen lärresurs (en film om vars och ens hemstad) med Creative Commonslicenser.

Utöver dessa interna möten har gruppen vid ett par tillfällen träffat KB:s utredare Katarina Wiberg och Erik Stattin och för att diskutera och ge inspel till deras arbete med att ta fram nationella riktlinjer för öppen vetenskap. Vi har också löpande rapporterat om och diskuterat vårt arbete i SUHF:s samordningsgrupp för öppen vetenskap och i arbetsgruppen för meritbedömning, där ordförande är ledamot. Vid ett tillfälle deltog arbetsgruppens ordförande i möte med SUHF:s expertgrupp för högskolepedagogiska frågor i syfte att få inspel till arbetet med färdplanen. Arbetsgruppen har också, via ordföranden, tagit upp frågan i SUNET:s beslutande kommitté, där ordförande är ledamot. Vid ett tillfälle träffade vi också Markus Schneider, som är tjänsteförvaltare för SUNET:s e-mötestjänster för att få en bild av existerande delningskultur i de plattformar/tjänster som SUNET erbjuder. I oktober 2023 informerade arbetsgruppens ordförande SUHF:s förbundsårsamling för att förankra arbetets inriktning. Som en del i SUHF:s seminarier om öppen vetenskap arrangerade arbetsgruppen i november 2023 ett webinarium med rubriken ”Öppna lärresurser – utmaningar och möjligheter” för att informera om, diskutera och få inspel till arbetet med att ta fram en färdplan från en bredare grupp. Slutligen har arbetsgruppens ordförande träffat Ann Fust och Magnus Petersson, som på uppdrag av SUHF genomför en utredning om framtidens e-infrastruktur för högre utbildning.

Rekommendation och vägledning

Baserat på resultatet av dessa möten tog arbetsgruppen i december fram ett förslag till rekommendation och vägledning för lärosätens arbete med öppna lärresurser. Förslaget integrerades sedan i SUHF:s färdplan för öppen vetenskap, som reviderades genom ett

presidiebeslut i februari 2024. Revideringen innebar att följande rekommendation införlivades:

Att aktivt arbeta för att skapa en delningskultur rörande pedagogiska resurser genom att uppmuntra och främja skapandet, delandet och användandet av öppna lärresurser.

Lärosäten bör:

1. under 2024 påbörja arbetet med att tillhandahålla relevanta stödfunktioner, tjänster och infrastruktur avseende öppna lärresurser, som resurseffektivt kan möta lärarna och studenternas behov
2. senast under 2025 utveckla målsättningar, strategier och riktlinjer för öppna lärresurser
3. senast under 2025 påbörja utbilda och informera om hur öppna licenser kan stärka lärares och studenters förutsättningar att styra och kontrollera sitt upphovsrättsliga skydd till pedagogiska resurser
4. senast under 2025 börja tillhandahålla resurser för skapandet och delandet av öppna lärresurser, till exempel genom tjänsteplanering eller att utlysa projektmedel.
5. senast vid utgången av 2026 implementera en incitamentsstruktur som främjar och värderar arbete med öppna lärresurser, till exempel vid meritbedömning
6. aktivt samarbeta med andra lärosäten och intressenter, nationellt och internationellt, i arbetet med öppna lärresurser.

Diskussion om arbetsgruppens resultat i relation till uppdraget

Som beskrivs ovan var arbetsgruppens uppdrag att ta fram en rekommendation för nationell samordning och långsiktig struktur för lärosätenas arbete med öppna lärresurser. Om man tittar på den rekommendation och vägledning avseende lärosätenas arbete med öppna lärresurser som nu finns med i färdplanen för öppen vetenskap, går det dock att ifrågasätta huruvida arbetsgruppen levererat i enlighet med det uppdraget. Att samordna arbetet och skapa en långsiktig struktur, t ex med avseende på att utveckla tjänster och infrastruktur för öppna lärresurser, läggs i huvudsak på lärosätena själva. Huruvida detta är lämpligt går naturligtvis att diskutera, men arbetsgruppen gjorde bedömningen att det i första hand inte är avsaknaden av stödfunktioner, infrastruktur och tjänster för öppna lärresurser som är problemet. Redan nu finns tekniska möjligheter för lärosätena att påbörja arbetet, t ex via de lärplattformar och andra tilläggstjänster som Sunet erbjuder eller via plattformar som är tillgängliga för en bredare allmänhet.

Detta innebär dock inte att nationell samordning inte är nödvändig på lång sikt. På uppdrag av SUHF pågår för närvarande en utredning om framtidens e-infrastruktur för högre utbildning. I utredningsdirektivet konstaterar man bl a att kravfångst, behovsanalys och beslut om prioriteringar i nuläget utförs av tre separata stödjande organisationer (UHR, Ladokkonsortiet och Sunet/VR) och vid varje lärosäte för sig och att frågan är vem som bör bygga eller upphandla tjänster för högre utbildning och hur en samlad prioritering bör göras. Utredarens uppdrag är mot bakgrund av detta föreslå möjliga åtgärder för att utveckla Sveriges nationellt samordnade organisation, styrning och finansiering avseende den e-

infrastruktur som lärosätena behöver. Även om just öppna lärresurser inte är ett uttalat område i utredningsdirektivet så bedömer arbetsgruppen att resultatet av sagda utredning kommer att påverka förutsättningarna för samordning av lärosätenas framtida arbete med öppna lärresurser.

I arbetsgruppens uppdrag ingick som nämns ovan också att se över incitament för lärare att skapa, dela och återanvända öppna lärresurser. I vägledningen som presenteras ovan, och som nu alltså är en del av färdplanen för öppen vetenskap, uppmanas lärosätena att "senast vid utgången av 2026 implementera en incitamentsstruktur som främjar och värderar arbete med öppna lärresurser, till exempel vid meritbedömning" (punkt 5). Detta arbete kan naturligtvis påbörjas omgående, exempelvis genom att lärosätena tillhandahåller resurser för lärare att arbeta med öppna lärresurser (punkt 4 ovan), men kommer sannolikt att få ännu mer tyngd i samband med att det arbete som pågår inom SUHF:s arbetsgrupp för meritbedömning presenterar sitt arbete i slutet av 2024. En av de bärande utgångspunkterna för det arbetet är den pågående transformationen mot ett öppet vetenskapssystem och att genom en färdplan för ett reformerat meritbedömningssystem skapa incitament för öppen vetenskap och öppna lärresurser.

När det gäller arbetsgruppens uppdrag att undersöka juridiska hinder som försvårar spridningen av öppna lärresurser, så visar den probleminventering som arbetsgruppen gjorde (workshop samt de möten som beskrivs ovan) att det i första hand inte handlar om reella, utan snarare upplevda, juridiska hinder. Detta bekräftas av en kartläggning genomförd av KB, där man visar att det, vid sidan bristande kunskap om hur man skapar, delar och återanvänder resurser av hög kvalitet, handlar om bristande kunskap om upphovsrättsliga frågor kopplade till öppna lärresurser¹. Denna bild bekräftas också i en rapport om öppna lärresurser vid Göteborgs universitet där man konstaterar att osäkerhet om hur upphovsrätten fungerar och i vilken mån universitet har nyttjanderätt till lärares undervisningsmaterial gör många lärare tveksamma till att dela sitt material som en öppen lärresurs². Arbetsgruppen har gjort bedömningen att lösningen på dessa problem är att utbilda och informera om hur öppna licenser kan stärka lärares och studenters förutsättningar att styra och kontrollera sitt upphovsrättsliga skydd till pedagogiska resurser (punkt 3 ovan).

Med denna rapport avslutar Arbetsgruppen för öppna lärresurser sitt uppdrag.

För Arbetsgruppen för öppna lärresurser
Ylva Fältholm, ordförande

---

¹ Kungliga biblioteket (2022). Öppna lärresurser – en kartläggning och analys. [Öppna lärresurser - en kartläggning och analys \(pdf\)](#)

² Maria Sunnerstam (red) (2022). Öppna lärresurser vid Göteborgs universitet. En förstudie om delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutbyte. [pil-rapport-2022-02.pdf \(1.314Mb\)](#) _